

21. travnja 2012. godine

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske
ministrice Andrea Zlatar Violić
Runjaninova 2
10 000 Zagreb

Predmet: zahtjev za proglašenje Park šume Marjan nepokretnim kulturnim dobrom od nacionalnog značenja

Poštovani,

u prilogu Vam dostavljamo prijedlog za donošenje Rješenja po kojem se utvrđuje da Park šuma Marjan ima svojstvo kulturnog dobra, s obrazloženjem i prilozima. Društvo Marjan je u dopisu Vašem Ministarstvu od 29. prosinca 2011. godine podržalo prijedlog Inicijative Za Marjan za proglašenje Marjana nacionalnim kulturnim dobrom.

U tu svhu zajedno s Inicijativom Za Marjan pristupili smo izradi materijala koje Vam šaljemo u prilogu i za koje vjerujemo da će Vam biti od pomoći u ostvarenju zajedničke želje za zaštitom Park šume Marjan kao spomeničke cjeline.

S poštovanjem

za Upravni odbor Društva za zaštitu i unaprjeđenje Marjana "Marjan"

Na znanje:

- pomoćnik Ministrice kulture Zlatko Uzelac
- Konzervatorski odjel u Splitu, pročelnik Radoslav Bužančić

marjan
društvo za zaštitu i unaprjeđenje Marjana

Obala hrvatskog narodnog preporoda 25

✉ p.p. 312 • 21000 Split

✉ tel: 021/362-991

✉ ţiro račun: 2330003-100324424

✉ matični broj: 3164233

Predlažemo Ministarstvu kulture i Konzervatorskom odjelu u Splitu, na temelju članka 7. i članka 12. stavak 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara („Narodne novine“, broj 69/99, 151/03, 87/09, 88/10, 61/11) i članka 9. stavka 1. Pravilnika o Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 37/01 i 04/08)

da po službenoj dužnosti donosi

RJEŠENJE

po kojem se:

1. Utvrđuje da Park šuma Marjan u Splitu ima svojstvo kulturnog dobra od nacionalnog značenja.
2. Prostorne međe kulturno-povijesne cjeline, arheološke zone i kulturnog krajolika određene su u granicama navedenim u priloženom Rješenju iz 1988. godine kojim se Marjan proglašava park-šumom (Prilog 1).
(Napomena: Potrebno je izvršiti reviziju točnih katastarskih čestica i naziva ulica i uskladiti ih s nastalim promjenama u nazivima.)
3. Sustav mjera zaštite provodi se utvrđivanjem zoninga područja kulturno-povijesne cjeline sukladno točki 3.3 *Upute o utvrđivanju sustava mjera zaštite za nepokretna kulturna dobra predložena za upis u Registar kulturnih dobara* (Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Klasa:612-08/04-01-06/03, Urbroj:532-10-1/8(JB), od 31.ožujka 2004.).
Stoga se zaštićenu kulturno povijesnu cjelinu, arheološku zonu i kulturni krajolik uspostavlja zona „A“ (potpuna zaštita povijesnih struktura) i arheološka zona u kojima se primjenjuje sljedeći sustav mjera zaštite.

Sustav mjera zaštite u zoni „A“:

Sustavom mjera zaštite u ovoj zoni uvjetuju se mjere cjelovite zaštite i očuvanja svih kulturno-povijesnih vrijednosti Marjana uz maksimalno poštivanje kulturnog krajolika. Mjerama zaštite određuju se kriteriji čuvanja kulturnih dobara unutar kulturno-povijesne cjeline i kulturnog krajolika, a one moraju biti sadržane i u obveznoj prostorno-planskoj dokumentaciji.

Za zonu „A“ obvezna je izrada konzervatorske podloge koja treba biti ugrađena u prostorno-plansku dokumentaciju.

Na zonu „A“ primjenjuje se režim najstrože zaštite povijesnih struktura. Svaka intervencija u prostoru mora biti strogo kontrolirana od strane nadležnog tijela (Upravni odjel za urbanizam, graditeljstvo i zaštitu okoliša grada Splita) i temeljiti se na prethodnom odobrenju od nadležnog konzervatorskog odjela.

Cilj je očuvanje povijesnih struktura i njihovih obilježja, te kulturnog krajolika.

Valoriziraju se svi povijesni slojevi kao dio kulturnog dobra i zaštićenog krajolika, nastali prirodnim razvojem. To se primjenjuje na sve povijesne slojeve koji se nalaze na poluotoku Marjan do danas dokumentirane katastarskim planovima. Na postojećim građevinama može se provoditi konzervacija i restauracija uz strogu kontrolu nadležnog konzervatorskog odjela.

Zamjenska gradnja nije dopuštena prema Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Nije moguće rušenje pojedinačno zaštićenog kulturnog dobra.

Unutar zone „A“ zaštićenog poluotoka Marjan dozvoljavaju se intervencije koje se isključivo odnose na održavanje i sanaciju postojećeg stanja građevina i kulturnog krajolika.

Zona „A“ zaštićenog poluotoka Marjan i arheološka zona čine jedinstvenu cjelinu.

Svim zemljanim radovima unutar arheološke zone u zoni „A“ moraju prethoditi zaštitna arheološka istraživanja ili arheološki nadzor prema propisanim uvjetima nadležne konzervatorske službe. Na temelju rezultata provedenih arheoloških istraživanja ili arheološkog nadzora odredit će se daljnji

tretman lokacije. U zoni „A“ mogu se provoditi zaštitna i sustavna arheološka istraživanja u skladu s Pravilnikom o arheološkim istraživanjima (NN 102/10). Nakon provedenih arheoloških istraživanja o prezentaciji nalaza odlučit će nadležna konzervatorska služba.

Arheološka zona unutar zone „A“ obuhvaća lokalitete smještene na poluotoku Marjan na kojima se nalaze arheološki ostaci ili građevine s kulturno-povijesnim strukturama, te ako postoje indicije o potencijalnim arheološkim lokalitetima. To se odnosi na arheološke lokalitete bazilike i samostana sv. Stjepana na Sustipanu, Svih svetih na Sustipanu, sv. Petra na Zvončacu, sv. Duje i sv. Bazilija (kod vile Dalmacija), sv. Mihovila i sv. Ivana Evangelista na Bambinoj glavici iznad uvale Kašuni, sv. Hermagora (Merkura) i Fortunata u uvali Kašuni, sv. Mihovila, sv. Juraja i antičkog Dijaninog hram na zapadnom rtu Marjana, sv. Benedikta u uvali Bene i sv. Nikola de Tulovica na sjevernoj strani Marjana na području Tolovice, (Prilog 2) kao i lokalitet uz antičku cestu poznatu s rimskog itinerara Tabula Peutingeriana (Prilog 3)

U zoni „A“ mogu se provoditi zaštitna i sustavna arheološka istraživanja u skladu s Pravilnikom o arheološkim istraživanjima (NN 102/10). Nakon provedenih arheoloških istraživanja o prezentaciji nalaza odlučit će nadležna konzervatorska služba.

4. Zaštitni i drugi radovi na području kulturno-povijesne cjeline, kulturnog krajolika i arheološke zone unutar prostornih međa iz točke 2. izreke ovog rješenja mogu se poduzeti u skladu sa sustavom mjera zaštite iz točke 3. ovog rješenja, samo uz prethodno odobrenje nadležnog tijela.

Vlasnik (imatelj) kulturnog dobra dužan je provoditi sve mjere zaštite koje se odnose na održavanje predmetnog kulturnog dobra, a odredi ih nadležno tijelo. Unutar prostornih međa utvrđenih točkom 2. ovog rješenja, sve intervencije u prostoru uvjetovane su prethodnim arheološkim i konzervatorskim istraživanjima, a svaka je podređena rezultatima provedenih istraživanja.

Predmetno kulturno dobro ili njegovi dijelovi mogu se prodati samo pod uvjetima iz članka 36.-40. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

5. Predmetno kulturno dobro s prostornim međama iz točke 2. izreke ovog rješenja upisati će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske –Listu zaštićenih kulturnih dobara.

6. Ovo će se rješenje dostaviti nadležnom katastru i суду radi zabilježbe u zemljишnim knjigama.

7. Žalba ne odgađa izvršenje ovog rješenja.

O b r a z l o ž e n j e

Ako se prepostavi da je oporuka priora Petra načinjena u prvoj plovici 8. stoljeća, onda je u to doba po prvi put zabilježeno ime brda Marjan kao „Marulianus“ (M.Horvat, Oporuka priora Petra, Rad JAZU 283, Zagreb 1953). Kad Toma Arhiđakon piše o događajima oko 1112. i 1113. godine ne naziva ga Marjan nego „Brdo Kyrieleyson“ (in ripibus montis Kyrieleyson). Prvi put nalazimo sigurno zabilježen Marjan pod imenom „Murnanus“ 1119. godine (u razvodu zemalja sv.Benedikta). U 12. i 14. stoljeću u raznim oporukama splitskih građana spominje se brdo Marjan i posjedi na njemu (in Murnano, in Marnano, ad Murnanum, in Mergnano, de Mergnano).

Poluotok Marjan je prostrana i slojevita kulturno - povijesna zona čiji krajolik sadrži brojne arheološke i kulturno povijesne spomenike. Ime brda Marjan je rimskog podrijetla sa značenjem „praedium“ (imanje) ili „fundus Marinianum“ (dobro). Uz najstarije prapovijesno razdoblje na Marjanu povezuje se nalaz eneolitičke krstaste bakrene sjekire. Nakon toga, brdo Marjan prikazano je na rimskom itineraru Tabula Peutingeriana s cestom koja spaja dva toponimima Splita (A Spalato) i Dijanin hram (ad Dianam) smješten na rtu Marjana. U kasnijim razdobljima na Marjanu se nalaze posjedi splitskih građana, samostana, crkava i kapelica.

Unutar područja Park šume Marjan nalaze se sljedeća nepokretna kulturna dobra (Prilog 4):

1. Crkva sv. Jurja na rtu Marjana (Z - 3427)
2. Crkva sv. Nikole na Marjanu (Z - 3426)
3. Crkva Gospe od sedam žalosti (Z - 4800)
4. Crkva sv. Jerolima (Z - 4684)
5. Crkvica Betlehem ne južnim padinama Marjana (Z - 4643)
6. Crikvine – Kaštelet (Meštrovićeve Crikvine – Kaštilac) (Z - 4897)
7. Židovsko groblje (Z - 5554)
8. Kompleks Galerije Meštrović i Atelijera Meštrović (Z -4638)
9. Zgrada Meteorološke stanice (Z-5389)
10. Zgrada Instituta za oceanografiju i ribarstvo (Z- 5502)
11. Zgrada Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika (Z - 5207)
12. Kuća Ferić (Z - 3010)
13. Kuća Tresić – Pavičić (Z - 5318)
14. Kuća Burazin (Z - 5453)

Osim ovih pojedinačno zaštićenih kulturnih dobara unutar Park šume Marjan postoje i dvije zaštićene kulturno povijesne cjeline i to:

1. Kulturno povijesna cjelina poluotoka Sustipan s crkvom sv. Stjepana (Z 5524)
2. Kulturno povijesna cjelina priobalnog pojasa gradskog predjela Meje (Z - 5329)

Važno je napomenuti da se u kratkom opisu Kulturno – povijesne cjeline poluotoka Sustipan s crkvom sv. Stjepana nigdje ne navodi da se radi o starom splitskom groblju koje je korišteno od 1826. do 1928. godine kada prestaju ukapanja, osim u obiteljske i bratimske grobnice, što je potrajalo do 1946. godine. Do otvaranja groblja na Sustipanu Splićani su se pokapali po crkvama i oko njih.

Također je važno da se unutar područja Park šume Marjan po nama dostupnim podacima nalaze i kulturna dobra koja nakon isteka preventivne zaštite nisu više pod zaštitom (Prilog 5), a to su:

1. Zgrada Prirodoslovnog muzeja (istekla preventivna zaštita 30.01.2010.)
2. Kuća u Botaničkom vrtu (istekla preventivna zaštita 05.12.2009.)
3. Vila Dalmacija (istekla preventivna zaštita 31.01.2010.)
4. Kompleks hotela Jadran s bazenom (istekla preventivna zaštita 11.04.2010.)
5. Marjanske skale – Botičeve šetalište (istekla preventivna zaštita 27.03.2010.)
6. Zgrada vodovoda na Marjanu (istekla preventivna zaštita 15.12.2009.)

Marjan kao arheološko nalazište i arheološka zona

Osim do danas sačuvanih sakralnih građevina na području Park šume Marjan postojao je cijeli niz manjih crkvica i kapelica, koje su nestale i o kojima danas nema nikakvih tragova. Ti nestali sakralni spomenici poznati su iz biskupske vizitacije, darovnica i drugih dokumenta u kojima se spominju. Točan položaj tih crkvica bez arheoloških istraživanja je danas teško utvrditi.

Arheološke zone na području Park šume Marjan obuhvaćaju lokalitete na južnoj i sjevernoj strani poluotoka na kojima se spominju nestale crkve na poluotoku Sustipan, na Zvončacu, na području uvale Dujmovica (kod Vile Dalmacija), na Bambinoj glavici, na području Kašjuna, na rtu Marjana, na Benama, na području Tolovice, kao i područje uz antičku cestu u punoj dužini brda Marjan.

Spomenute nestale crkvice su: Svih svetih na Sustipanu, sv. Petra na Zvončacu, sv. Duje i sv. Bazilije (kod vile Dalmacija), sv. Mihovil i sv. Ivan Evangelista na Bambinoj glavici iznad uvale Kašuni, sv. Hermagor (Merkur) i Fortunat u uvali Kašuni, sv. Mihovil i sv Juraj na rtu Marjana, sv. Benedikt u uvali Bene i sv. Nikola de Tulovica na sjevernoj strani Marjana na području Tulovice.

Na krajnjem zapadnom rtu Marjana nalazio se antički Dijanin hram. Najstariji spomen o nekoj građevini na rtu Marjana nalazi se na Tabula Peutingeriana, na kojoj se na zapadnom rubu marjanskog poluotoka nalazi ucrtana zgrada uz koju je natpis Ad Diana, koja bez sumnje označava Dijanin hram. Na Tabula Peutingeriana je označena rimska cesta koja je vodila od Salone do Epetija duga 4 rimske milje odnosno 6 km, čiju trasu je L. Jelić pretpostavio prema grafičkom prikazu. Još uvijek nije moguće konkretnije predočiti cjeloviti razvojni tijek prapovijesnog i antičkog, te srednjovjekovnog razdoblja arheološkog lokaliteta Marjan, ali je iz dosad poznatih nalaza i nalazišta moguće donijeti zaključak kako arheološko područje, bogato brojnim nalazima i nalazištima kontinuirala od prapovijesnih do srednjovjekovnih vremena, što sukladno članku 2. i članku 7. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara udovoljava svim potrebnim parametrima za očuvanje predmetne kulturno-povijesne cjeline, arheološke zone i kulturnog krajolika.

Marjan kao područje i mjesto s etnološkim i toponimskim sadržajima

Prema Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara u članku 7. stoji kako Nepokretno kulturno dobro može biti, između ostalog: - područje i mjesto s etnološkim i toponimskim sadržajima.

Slijedećim popisom starih toponima na području Marjana, a koji su u dokumentima i zabilježeni, želimo dokumentirati kako ovaj lokalitet zadovoljava i ovaj traženi uvjet (Prilog 6).

Sustipan, Pod kanap, Podre

metin, Zvončac, Komarev potok, Pjerinčev potok, Po(d)grašovo, Čopova punta, Pjerinčev potok, Poborčići, Kaštilac, Crikvine, Podujin kaval, Lozica, Veli potok, Kašuni, Dujmovica-Dujmovača, Sturine, Vražje komore, Kašjun-Brdo sv. Mije - Bambina glavica, Suspas, Vrisine, Tisna staza, Štrubinica, Gargurinovo pleče - Grgur pleče ili Dirometa, Uska staza, Kosa, Pod kosom, Tekelčeva staza, Cokinovo, Kranjčeva kućica, Aržičevo, Šorina kućica (danas u Botaničkom vrtu), Čekova vala, Celića petrada-kamenolom, Pasja jama, Pločina, Kaštelanska vidilica, Dračevac, Vilini dvori, Telegrin, Sedlo, Picin, Picin krug, Lina stina, Dimića krug, Pećina, Marjanske drage - Vela Duboka, Krajev put, Marin put, Glava Marjana, Telegrin, Prvi vrj, Drugi vrj, Treći vrj, Betlem, Srminica, Šantine stine, Di Baba burata, Pod križen, Duga vlaka, Vela i Mala Borja, Makomeljevi vinogradi, Godalova okuka, Karinova okuka, Poborja, Senjkinje, Petrada, Vela i Mala japnenica, Pajevina, Bene-Subene, Lučica, Slavina stina, Lubinski porat, Jelin kamen, Mala Lučica, Gančevića ograda, Vela Balača, Mala Balača, Podan Marjana, Pod Duboku, Pod Balaču, Tolovica (toponim iz 1119. uz crkvu sv. Nikole od Tulovice, grčki tholos-okrugla građevina s kupolom), Bajina Duboka, Zecujina draga, Cokina draga, Garifulin, Šajba, Šištete, Krug, od Mandalinskog (sveta Mande, pod ubogi) puta put Marjanskih strana ograde varoških familja -Tudorova, Bagucinova, Zecujna, Kadetinčeva, Perišina, Kapeletova, pa Guvno svete Mande.

Napomena: Sastavio i grafički uredio d.i.a. Edo Šegvić, autor knjige "Naš dil Mediterana" koja se bavi urbanim i prirodnim posebnostima ovog podneblja

Izvori:

-Don Niko Kalogera, Crkve i Bratovštine po Marjanu, Jugoslavenski narod, 1923.

-Prof. Perislav Petrić, Splitski toponimi, Čakavska rič, Split, 1-2/1984., 1/1985., 1/1986.

-Prof. Perislav Petrić, Prilozi topografije Splita za vrijeme mletačke uprave, Kulturna baština br. 16, Split 1985.

-Prof. Perislav Petrić, Topografske bilješke splitskog polja, Kulturna baština br. 17, Split 1987.

-Prof. Perislav Petrić, Tragom marjanske topografije-uz 100 godina Društva Marjan u Splitu, feljton Slobodna Dalmacija, 2003.

-Prof. Perislav Petrić, Marjanske crkve-spomenici

Marjan kao park šuma sa značajnim elementima perivojne arhitekture

Premda je do posljednjih desetljeća 19. na Marjanu sagrađen niz značajnih sakralnih i svjetovnih umjetničkih spomenika, te premda je on i do tada bio svojevrsni lug u neposrednoj gradskoj okolini, tek od kraja 19. stoljeća Marjan počinje zadobivati ono urbanističko promišljanje, simbolički značaj, te koncepciju jedinstvenost koja ga karakterizira danas. Za to su ponajviše zaslужne dvije generacije zaljubljenika u prirodu koji su u razdoblju od 1884. do 1940. od jednog polugolog, većim dijelom zapuštenog primorskog brda stvorili ono što je Marjan danas: jedinstveni i jedinstveno osmišljeni sklop koji kombinira značajke gradskog parka, očuvanog prirodnog okoliša, rekreativne zone, kupalište, te prostora za kulturno uzdizanje i kontemplaciju.

Taj proces počinje godine 1884. kad prvi naraštaj pionira Marjana koji predvode Juraj

Kolombatović i šumar Henrik Friedl počinju pošumljavati istočne obronke. Kako su radovi zahtijevali redovitu skrb, 1903. Kolombatović i entuzijasti osnivaju i Društvo Marjan, koje postoji i danas, a kojem je prema statutu cilj bio „urešivanje i poljepšavanje Marjana“ kao „sredstva za tjelesni i estetički odgoj“. Ta definicija već u ranoj fazi otkriva dvojne ambicije, koje se očituju i u dvojnoj prirodi Marjana danas: s jedne strane oaze prirode, a s druge strane antropogenog, kultiviranog prostora koji u sebi integrira umjetnost i refleksiju. Tijekom prvih godina djelovanja, Društvo je izgradilo pristupne putove iz grada, prve skalinade i vidikovce, prvi botanički vrt, secesijski restoran na najbližem vrhu, a do početka 1. svjetskog rata pošumit će prvih 75 ha šume u sjeveroistočnom dijelu brda.

Ključno razdoblje povijesti Marjana kao osmišljenog, jedinstvenog prirodno-kulturnog perivoja, te gradskog simbola počinje međutim godine 1918. kada u Kraljevini SHS predsjednik Društva Marjan postaje agilni kirurg dr Jakša Račić (član upravnog odbora bio je i slikar Emanuel Vidović). Od 1920. do 1922. po nacrtima arhitekta Petra Senjanovića počinje se izvoditi i realizira sustav skalinada, vidikovaca i staza koji je danas gotovo u cijelosti sačuvan. Senjanovićev sustav vidikovaca i staza posjeduje prepoznatljiva stilска obilježja s elementima kasne secesije i regionalistički shvaćenog modernizma, a danas ih se najbolje prepoznaće po robusnim ogradama od klesana kamena, izdubljenim kamenim klupama, jednostavnim, izdignutim vidikovcima na svakoj podesnoj lokaciji, te po nogostupu izvedenom u češkoj žbuci. Taj sustav komunikacija i vidikovaca karakterizira i obazrivo prilagođavanje konfiguraciji terena. Sam Senjanović svoj je koncept obrazlagao ovako: "Za mene je Marjan morao da bude u prvom redu pijedestal odakle svaki domaći i strani može najlakše i najsugestivnije da vidi prošlost i da ocijeni budućnost Splita. Za svaki građevinski element, svaki krak stepenica, svaku okuku na putu, svaku okuku i svako počivalište postoji obrazloženje, svaki od tih elemenata bio je diktiran zasebnim, bilo umjetničkim, bilo konstruktivnim, terenskim ili klimatskim, pa čak i psihološkim motivima, ništa nije izrađeno bez misli, bez tendencije". Sa svojim nemetljivim spletom vidikovaca, toreta, skalinada koje vode k prirodnim pećinama ili labirintski lutaju kroz mistične, sjenovite sjeverne padine, Senjanovićev i Račićev Marjan svojevrsni je neoromantičarski perivoj. Razlika je tek u tome što na Marjanu nema fiktivnih ruševina, što je bilo nepotrebno, zbog obilja arheoloških i sakralnih spomenika koji su na Marjanu zatečeni.

Nastavljujući Senjanovićev rad, arhitekt Dane Matošić tijekom dvadesetih će nastaviti sustav staza izgradnjom stepeništa za najviši vrh Telegrin, te velikog, središnjeg vidikovca na vrhu. Premda u bitnom nastavlja Senjanovićeve zasade, Matošićev projekt bitno je geometričniji, manje prilagođavan pejzažu i pokazuje težnju majestetičnosti svojstvenu međuratnoj arhitekturi.

Osim vidikovaca, na Marjanu se tijekom 20-ih i 30-ih gradi još niz poboljšanja i javnih objekata.

Nastavljujući se na dugu tradiciju sakralne funkcije Marjana, Društvo 1928. obnavlja crkvicu Betlem uz pećinu na južnom hrptu. Godine 1929., Društvo uz glavnu šetnicu od Židovskog groblja do Sv. Jere postavlja ploče sa stihovima istaknutih splitskih pjesnika (Luke Botića, Jerolima Kavanjina) povezujući u duhu Marjana ljubav za prirodu i „estetički uzgoj“. Ta se tradicija nastavila i u 2000-ima postavljanjem ploče sa stihovima Jakše Fiamenga. Kao znak metropolitanskih ambicija tada malog grada godine 1926. se na Marjanu otvara i ZOO vrt, Prirodoslovni muzej, Botanički vrt (sada u fazi obnove). Po projektu arhitekta i utežitelja „Hajduka“ Fabjana

Kaliterne na punti se Marjana diže Oceanografski institut JAZU (i dalje u toj funkciji), a na prvom marjanskom vrhu meteorološka postaja po avangardnom, modernističkom projektu češkog arhitekta Kodla. Istodobno, u tridesetima godinama uz južnu marjansku obalu kipar Ivan Meštrović gradi po vlastitom projektu impozantnu neoklasičnu vilu u koju smješta vlastite skulpture. Vlastita djela Meštrović smješta i u barokni ljetnikovac Capogrosso Kavanjin, a ova spomenika kasnije će biti integrirana u jedinstvenu galeriju umjetnikovih djela.

Sjeverna strana Marjana je do kraja međuraća već u potpunosti pošumljena, ponajviše alepskim borom koji i danas dominira marjanskom vedutom. U dvadesetak godina, to do konca 19. stoljeća golo brdo pretvoreno je u kombinaciju gradskog parka, zaštićenog prirodnog područja, te sklopa zdanja u javnoj funkciji, ponajprije kulturnoj i znanstvenoj. I po razmjeru zahvata, i po konceptualnom sadržaju, Marjan demonstrira visoke ambicije tada malog grada.

Marjan je također značajan za šumarstvo, jer predstavlja jedan od prvih uspjeha u podizanju šumskih kompleksa umjetnim pošumljavanjem jadranskog krša u tolikim dimenzijama. Prirodne osebujnosti i iznimani pejzaž dovest će do toga da poluotok Marjan sa Sustipanom temeljem Zakona o zaštiti prirode 1964. bude posebno zaštićen i kategoriziran kao Rezervat prirodnog predjela - park šuma, te prema novom Zakonu o zaštiti prirode kojim je od 1988. godine Marjan zaštićen kao park-šuma.

Bitno je napomenuti da je kreiranje Marjana od konca XIX st. do II svjetskog rata, do kad je pošumljena čitava sjeverna strana marjanskog poluotoka (167 ha) i zaštićena žičanom ogradom, imalo i svojevrsnu komunalno-performativnu funkciju, služeći kao demonstracija komunalnog jedinstva, nesobičnosti i emancipiranosti: bez takve participativnosti, Marjan ne bi zadobio takav simbolički značaj kakav ima.

Građani Splita u velikom su broju poklanjali zemljišta na Marjanu općini za pošumljavanje. Među onima koji su poklonili zemljište bila je i Židovska općina, koja je poklonila zemljište uz sadašnje židovsko groblje. Tadašnja lokalna cementna industrija poklonila je potreban cement za sve radove, a nije nebitno napomenuti da su se toj donaciji priključili industrijalci cementa raznih nacionalnosti (Jakov Vučetić, E. Stock, Gilardi & Bettiza). Pomaganje razvoju Marjana smatralo se dužnošću i emigranata, pa je istaknuti iseljenik u Čile Albert Marangunić potpomogao donacijom Marjan i zauzvrat dobio da se po njemu imenuje južna šetnica. Češki predsjednik Tomaš Garrigue Masaryk poslao je kao poklon za Marjan divljač (srne i fazane), a na molbu dr Račića jugoslavenski kralj je 1926. financirao zaštitnu ogradu. Dio radova izvođen je volonterskim javnim radovima.

Unatoč pritiscima na Marjan, urbanističkog nagrizanju od 70-ih nadalje, te unatoč zapuštanju ili devastaciji pojedinih (pogotovo priobalnih i južnih) dijelova, bitne karakteristike Marjana kao jedinstvene cjeline i unikatnog kulturno-prirodnog koncepta nisu se promijenile do danas. Ono što je razdoblje nakon pedesetih donijelo na Marjan jest istaknutija fiskulturno-rekreativna funkcija (trim staze, staze za biciklizam i brdske biciklizam, te free climbing), kao i pojačana funkcija prirodnog (i sporadično nasutog) kupališta. Te funkcije prirodno su se vezale uz one koje je Marjan nosio u svom izvornom konceptu. Marjan je i danas mjesto koje povezuje uživanje u prirodi i poučavanje prirode (ZOO, Botanički vrt). On je i danas mjesto visoke znanosti (Oceanografski institut, MEDILS). Njegova južna obala dobila je još naglašeniju muzealsku funkciju otvaranjem nove zgrade Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika (MHAS) koja je dovršena 1976. po antologiskom, nagrađivanom projektu arhitekta Mladena Kauzlarića.

Marjan kombinira značajke gradskog parka sa značajkama divlje, nedirnute prirode, u nekim dijelovima čak prašume. On je istodobno i mjesto kontemplacije, pjesnički park u hodu, te prostor vrijedne sakralne i svjetovne arhitekture. Ako neke od tih sastavnica i jesu nastale spontano, evolutivnim taloženjem i mijenama životnih stilova, one se svejedno uklapaju u jedinstveni, izvorni koncept koji je opisan u statutu Društva Marjan 1903., iz pera profesora Josipa Baraća, budućeg glavnog junaka Smojine serije „Velo misto“. Marjan nije samo prirodno zaštićeno područje u kojem se uzgred nalaze arheološki spomenici, kasno-srednjovjekovne osamnice, te arhitektura 20. stoljeća. On je kao cjelina jedinstveni i krajnje originalni koncept: koncept parka koji uključuje u sebe sakralno, znanstveno i umjetničko, ali i sportsko, perivoja koji minimalistički intervenira u prirodu i simbolički nadograđuje grad, predstavljajući simbol njegovih ambicija i zagovora javnog dobra. U

tom smislu, Marjan je unatoč svojoj prirodnoj i pejzažnoj heterogenosti jedan i integralni kulturni fenomen. On je ujedno jedinstven i drukčiji od mogućih usporedivih prostora, od barcelonskog Montjuica, berlinskog Tiergardena do zagrebačkih Medvednice i Maksimira.

Iz prije navedenog, Park šuma Marjan

- kao krajolik ili njegov dio koji sadrži povijesno karakteristične strukture, koje svjedoče o čovjekovoj nazočnosti u prostoru;
 - kao arheološko nalazište i arheološka zona;
 - kao područje i mjesto s etnološkim i toponimskim sadržajima;
 - kao park šuma s elementima perivojne arhitekture
 - kao dio grada
- u potpunosti udovoljava odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara za uvrštenje u Registar kulturnih dobara od nacionalnog značenja.

Na temelju člana 27. stav 2. Zakona o zaštiti prirode (»Narodne novine SRH«, broj 54/76) i člana 203. Statuta općine Split (»Službeni glasnik Gradske zajednice općina Split«, broj 2 II/88) Skupština općine Split na 35. sjednici Vijeća udruženog rada i na 35. sjednici Vijeća mjesnih zajednica, održanim 29. prosinca 1988. godine, donosi

RJEŠENJE

o izmjeni Rješenja o utvrđivanju poluotoka Marjana sa Sustjepanom u Splitu zaštićenim objektom prirode — rezervat prirodnog predjela (park-šuma)

I Rješenje o utvrđivanju poluotoka Marjana sa Sustjepanom u Splitu zaštićenim objektom prirode — rezervat prirodnog predjela (park-šuma), Zavoda za zaštitu prirode — Zagreb broj: 200-3. 1964. od 16. 12. 1964. godine), mijenja se u dijelu kojim se određuje granica zaštite i utvrđuje obilježje zaštićenog objekta prirode i glasi:

»u površini od cca 307 ha čija istočna granica ide od mora na jugozapadnoj strani ACY-a i ide prema sjeveroistoku granicom (zidom) čest. zem. 9510/1 (31,5 m), skreće prema istoku južnom granicom parcele 9512/5 (3,5 m), pa njenom sjevernom granicom (15 m) do sjeverne granice čest. zem. 9510/1 (ograda groblja Sustipan) koju prati do južne granice čest. zem. 9507/2 (186 m), te nastavlja na zapad do čest. zem. 9509 (6 m), a onda skreće na sjeveroistok istočnom granicom čest. zem. 9507/1, 9500 (Sustjepanski put — 200 m) do križanja sa čest. zem. 13725/3 (Šet. M. Pijade) siječe čest. zem. 13725/3 do jugoistočnog ugla čest. zem. 9442/2 (34 m) i skreće na zapad sjevernom granicom čest. zem. 13725/3 (Šetalište Moše Pijade — 273 m) do jugoistočnog ugla čest. zem. 9380 te skreće prema sjeveru istočnom granicom dotične čest. zem. (ulica Ognjena Price — 94 m), a onda skreće na zapad sjevernom granicom čest. zem. 9380 (ulica Put Meja — 171 m) do granice sa čest. zem. 13729/1. Siječe čest. zem. 13729/1 do sjeveroistočnog ugla čest. zem. 9372/1 (20 m) i nastavlja na zapad južnom granicom čest. zem. 13729/1 (Ulica Put Meja — 313 m) te dijelom siječe čest. zem. 9357/1, (22,5 m) pa nastavlja južnom granicom čest. zem. 9356/7 (6 m), a istočnom granicom čest. zem. 9356 skreće na jug do sjeveroistočnog ugla čest. zem. 9349/3 (Ulica Otokara Keršovanića 15 m), dalje istočnom granicom čest. zem. 9349/5, čest. zem. 9303 (121 m) do njenog jugoistočnog ugla, a onda skreće na zapad sjevernom granicom čest. zem. 13725/1 (Šetalište Moše Pijade — 475 m) do južne granice čest. zem. 9218, zatim skreće prema sjeveroistoku i siječe čest. zem. 9218, 9257/2, 9257/1 njihovim istočnim dijelom (zapadni rub novoprojektirane ulice Ivana Meštovića) do južne granice čest. zem. 9259 (90 m) zatim skreće na istok i siječe čest. zem. 9260/1, 9267, 9275/1, 9271/4, 9288/7, 9287/2 južnim dijelom (sjevernim rubom novoprojektirane ulice Ivana Meštovića — 131 m) te skreće na sjever istočnom granicom čest. zem. 9279/1 (24 m) siječe čest. zem. 9278, 9280/2, 9276, 13729 njihovim istočnim stranama (44 m) do jugoistočnog ugla čest. zem. 9053 gdje skreće na istok sjevernom granicom čest. zem. 9052/1 (45 m) i nastavlja se prema istoku sjevernom granicom čest. zem. 9051/1 te nadalje sjevernom granicom čest. zem. 9050/2 do njenog sjeveroistočnog ugla (72 m) gdje skreće na jug istočnom granicom čest. zem. 9050/2 (13 m) do granice sa čest. zem. 9047/5, a onda skreće na istok njenom sjevernom granicom, i nastavlja sjevernom granicom čest. zem. 9047/1, 9047/2, 9046/5, 6, 7, 9046/4, 9046/2, 9046/3, (176 m) pa od tromeđe čest. zem. 9046/3, 9041/1, 9041/4 siječe čest. zem. njenim južnim dijelom (16 m), te zaustavlja na istok južnom granicom čest. zem. 9038/1, 9037/1 (80 m).

Na jugoistočnom uglu čest. zem. 9037/1, skreće na sjever zapadnom granicom čest. zem. 9037/1, 9038/6, 9032 i siječe čest. zem. 13730 (70 m) te skreće na istok južnim granicama čest. zem. 9018, 9017/2, 9017/4, 9017/1 (150 m). Od jugoistočnog ugla čest. zem. 9017/1 skreće na sjever istočnom granicom, te čest. zem. pa istočnom

granicom čest. zem. 9017/3 (30 m), a onda ponovo skreće na istok sjekući čest. zem. 9012/1, 13731/2, 13731/7, 13731/6, 8931 njihovim južnim dijelom (185 m), i nastavlja na istok južnim dijelom čest. zem. 8930/1, siječe 8930/2, 8928, 8927, 8926/2 (sjeverni rub novoprojektirane ulice Pod kosom — 173 m) skrećući na sjeveroistok zapadnom granicom čest. zem. 8925/2 (15 m) pa njenom sjevernom granicom skreće na istok, nastavlja sjevernom granicom čest. zem. 8920/1, 8921/1 (85 m). Na jugozapadnom uglu čest. zem. 8922/1 skreće na sjever njenom zapadnom granicom, nastavlja zapadnom granicom čest. zem. 8883/2 (48 m) te od njene sjeverozapadnog ugla siječe čest. zem. 8871/1 do njene sjeverne granice (50 m) koju ona prati prema istoku do sjeveroistočnog ugla. čest. zem. 8878/3 (110 m) odakle se spušta na jug (15 m do sjeverozapadnog ugla čestice zemlje 8876/14 prateći njenu sjevernu granicu do jugoistočnog ugla (30 m). Skrećući prema istoku granica u južnom dijelu siječe čest. zem. 8879/1, 8876/10, 8876/5 (sjeverni rub Marasovićeve ulice — 212 m) do tromeđa čest. zem. 8876/5, 8877, 8856 odakle nastavlja prema istoku sjevernim rubom čest. zem. 8856 (90 m) te skreće na sjever zapadnom granicom te čest. zem. (12 m), nastavlja u pravcu i u sjeveroistočnom dijelu siječe čest. zem. 8877/1 (4 m) do južne granice čest. zem. 8876/6, te siječe tu istu parcelu i nastavlja prema sjeveroistoku (rubom pokosa 25 m) do jugozapadnog ugla čest. zem. 8876/7, nakon čega skreće na sjever zapadnim rubom te čest. zem. (45 m) a istočnim rubom čest. zem. 8876/6/6, nakon toga siječe čest. zem 13737 (Marjanske skale — 6 m) i nastavlja na sjever prateći istočnu granicu čest. zem. 11986 (60 m) do njenog sjeveroistočnog ugla, a onda se spušta njenom granicom prema jugozapadu (30 m), nastavlja južnom granicom čest. zem. 13706 (6 m) donjem jugozapadnog ugla kad skreće na sjeveroistok do tromeđe čest. zem. 13706, 13707, 5404 (70 m). Od sjeveroistočnog ugla čest. zem. 5403 granica skreće na sjeverozapad njenom istočnom granicom prateći ogradi šume Marjan (129 m) gdje izbija na jugozapadni dio puta čest. zem. 13707, zatim skreće prema sjeveru sjekući čest. zem. 13707, izbija na južni ugao čest. zem. 5408/1 i nastavlja prema sjeveroistoku jugoistočnim rubom čest. zem. 5408/1, 5408/2 (60 m) skrećući prema jugu južnom granicom čest. zem. 5408/1 (30 m) nastavlja prema sjeveru istočnim rubom čest. zem. 5408/1 (55 m), nakon čega se penje prema sjeverozapadu sjeveroistočnim rubom (zidom) čest. zem. 5408/1, izbija na put čest. zem. 13708, i nastavlja prema zapadu sjevernim rubom (zidom) čest. zem. 5408/1, 5408/3, 5408/4, te dolazi do sjeverozapadnog ugla čest. zem. 13707, gdje siječe čest. zem. 13708 (18 m), i čest. zem. 5432/1 (42 m) u smjeru tromeđe čest. zem. 5432/1, 5368, 5440, odakle skreće na zapad južnom granicom čest. zem. 5435 do njenog jugozapadnog ugla (40 m), a onda skreće na sjever njenom zapadnom granicom (41 m) do južne granice čest. zem. 5490 koju prati prema zapadu (48 m) do njenog kraja, skreće zapadnom granicom na sjever pa na istok prateći granicu-ogradu (76 m) i nastavlja se prema sjeveroistoku zapadnom granicom čest. zem. 5491 (49 m) do sjeveroistočnog ugla čest. zem. 5368 te skreće na sjeverozapad sjevernom granicom-ogradom te čest. zem. (611 m) do tromeđa čest. zem. 5368, 13715/2, 13716 pa zapadnom granicom čest. zem. 13715/2 skreće na sjever (Marjanska vrata — 10 m) do tromeđe čest. zem. 13716, 13715/2, 5254 i nastavlja prema sjeverozapad istočnom granicom čest. zem. 5254 (79 m) do tromeđe sa čest. zem. 5220/4 i 5220/3, odakle siječe čest. zem. 5220/4 do jugoistočnog ugla čest. zem. 5256/5 (30 m) nastavljući prema sjeveru istočnom granicom čest. zem. 5256/5, 5255/4, 14110, 14048 do mora (165 m).

II Način zaštite, uređenja, unapređenja i korištenja park-šume utvrdit će se prostornim planom područja posebne namjene.

III Umjesto riječi rezervat prirodnog predjela (park-šuma) treba da stoji »park-šuma«. Granice utvrđene u točki I ovog rješenja ucrtane su na topografskim kartama mjerila 1:1000.

Topografska karta ovjerena pečatom Skupštine općine Split i potpisom predsjednika Skupštine općine Split sastavni je dio ovog rješenja, a čuva se u Općin-

KULTURNA DOBRA
koja nisu više pod preventivnom zaštitom

1. Zgrada Prirodoslovnog muzeja
2. Kuća u Botaničkom vrtu
3. Villa Dalmacija
4. Kompleks hotela Jadran s bazenom
5. Marijanske skale – Bottićeve šetaliste
6. Zgrada vodovoda na Marjanu

MARJANSKI TOPOONIMI

Prikućio i zapisao Edo Šegvić, 2012.